
TRAO ĐỔI

QUAN HỆ BIỆN CHỨNG GIỮA GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO - MỘT SỐ SUY NGÃM ĐỂ NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG NGUỒN NHÂN LỰC VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

NGUYỄN THÁI SƠN*

Từ khóa: giáo dục, đào tạo, quan hệ, nâng cao, nguồn nhân lực.

Ngày nhận bài: 19/11/2020, *ngày gửi phản biện:* 20/11/2020; *ngày duyệt
đăng bài:* 04/02/2021.

Đặt vấn đề

Giáo dục và đào tạo là những khái niệm gần nhau, có mối quan hệ biện chứng, có tác động qua lại, gắn bó chặt chẽ với nhau. Giáo dục và đào tạo đều là những hoạt động, những quá trình hướng tới sự hoàn thiện nhân cách, trí tuệ, phẩm chất, bản chất con người. Cả hai đều diễn ra trong các nhà trường, trong các bối cảnh hoạt động thực tiễn xã hội, lịch sử, văn hóa, đều gắn với quá trình dạy và học, với quá trình tiếp thu, chiếm lĩnh tri thức. Tuy nhiên, trong thực tế không phải ai cũng hiểu đúng bản chất của hai khái niệm này, không phải ai cũng có thể phân biệt một cách rõ ràng đâu là giáo dục, đâu là đào tạo. Sự nhầm lẫn, không phân biệt nội hàm của các khái niệm này có thể ảnh hưởng lớn đến chất lượng dạy và học nói riêng, đến chất lượng của toàn bộ quá trình giáo dục và đào tạo, từ đó ảnh hưởng đến chất lượng của nguồn nhân lực nói chung. Trong bài viết này, tác giả tập trung làm rõ mối quan hệ biện chứng giữa hai khái niệm giáo dục và đào tạo, từ đó trình bày một số suy ngẫm với mong muốn góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, chất lượng đào tạo nguồn nhân lực Việt Nam trong bối cảnh hiện nay.

1. Quan hệ biện chứng giữa giáo dục và đào tạo

Như đã đề cập ở trên, giữa giáo dục và đào tạo có những điểm chung, đó là cả hai đều hướng tới mục tiêu con người, đều diễn ra trong nhà trường và các bối cảnh văn hóa, xã hội có liên quan đến hoạt động thực tiễn của con người, liên quan đến quá trình tiếp thu, chiếm lĩnh tri thức, hướng tới hình thành các kỹ năng,

---

* PGS. TS.; Viện Khoa học Xã hội và Nhân văn, trường Đại học Vinh.

kĩ xảo cho con người, hướng tới nhân cách, phẩm chất, năng lực của con người. Do đó, giáo dục và đào tạo có sự tác động qua lại, có sự gắn bó chặt chẽ. Trong đào tạo có các yếu tố của giáo dục và ngược lại, trong quá trình giáo dục cũng chứa đựng các khía cạnh, các vấn đề của quá trình đào tạo. Tuy nhiên, nếu đi sâu vào phân tích nội hàm của từng khái niệm, chúng ta có thể khẳng định rằng giáo dục và đào tạo không đồng nhất, không thể hòa chung, trộn lẫn vào nhau mà giữa chúng có những nét khác biệt lớn. Việc nắm vững bản chất, nội hàm của từng khái niệm, việc phân biệt rạch ròi các khái niệm này giúp chúng ta xác định rõ mục tiêu của giáo dục và mục tiêu của đào tạo. Từ đó có thể lựa chọn chính xác các phương pháp, phương tiện, công cụ thích hợp cho từng hoạt động và nhờ đó có thể nâng cao chất lượng dạy và học, chất lượng giáo dục và đào tạo trong từng môn học, tiết học cụ thể, góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả của toàn bộ nền giáo dục, chất lượng nguồn nhân lực nói chung.

Trong cuốn *Đại từ điển Tiếng Việt* của tác giả Nguyễn Như Ý (chủ biên) có định nghĩa khái niệm giáo dục như sau: “Giáo dục: I. đgt. Tác động có hệ thống đến sự phát triển tinh thần, thể chất của con người để họ dần dần có được những phẩm chất và năng lực như yêu cầu đề ra. II. dt. Hệ thống các biện pháp và cơ quan giảng dạy - giáo dục của một nước” (Nguyễn Như Ý (chủ biên), 1998, tr. 734).

Như vậy giáo dục, từ góc độ động từ (trong bài viết chúng tôi chủ yếu đề cập đến góc độ này), có thể hiểu là quá trình tác động một cách lâu dài, có chủ đích, có hệ thống đến tinh thần, thể chất của những cá nhân cụ thể nhằm hình thành những phẩm chất, những năng lực nào đó theo yêu cầu đặt ra từ trước. Trong thực tế, chúng ta cũng thường hay nói và viết “giáo dục đạo đức, giáo dục đạo lí làm người, giáo dục nhân cách,...”, chứ không ai viết “đào tạo đạo đức, đào tạo nhân cách,...”.

Còn về khái niệm đào tạo, các tác giả của *Đại từ điển Tiếng Việt* định nghĩa như sau: “Đào tạo: đgt. Dạy dỗ, rèn luyện để trở nên người có hiểu biết, có nghề nghiệp” (Nguyễn Như Ý (chủ biên), 1998, tr. 593). Như vậy, trong đào tạo cũng có yếu tố dạy dỗ, tức là có điểm chung với giáo dục, nhưng mức độ không cao như giáo dục. Đào tạo chủ yếu hướng tới mục tiêu trang bị kiến thức, kĩ năng, kĩ xảo. Vì thế, chúng ta có thể nói và viết “đào tạo kĩ năng, đào tạo kĩ sư, đào tạo bác sĩ,...” chứ ít thấy ai viết “giáo dục kĩ năng, giáo dục kĩ sư, giáo dục bác sĩ,...”.

Trong cuốn *Advanced Learner's Dictionary of Current English*, khái niệm giáo dục (education) được giải thích với ba nghĩa cơ bản như sau: “Education: 1.

a process of training and instruction, esp of children and young people in schools, colleges, etc, which is designed to give knowledge and develop skill; 2. The field of study dealing with how to teach; 3. The process of teaching sb about sth or how to do sth” (Jonathan Crowther (Editor), 1995, tr. 369) (Tạm dịch: Giáo dục: 1. Là quá trình đào tạo và hướng dẫn, đặc biệt là đào tạo, hướng dẫn trẻ em và thanh niên trong các trường phổ thông, trường đại học, cao đẳng, với mong muốn cung cấp kiến thức và phát triển kỹ năng; 2. Là lĩnh vực nghiên cứu để chỉ ra cách thức giảng dạy như thế nào; 3. Quy trình dạy một ai đó về một điều gì đó hoặc cách làm một điều gì đó). Từ đó, chúng ta thấy rằng cả trong tiếng Việt và tiếng Anh, khái niệm giáo dục đều bao hàm cả ý nghĩa đào tạo, đều gắn với đào tạo. Tuy nhiên, giáo dục được hiểu trừu tượng, sâu sắc, rộng hơn đào tạo. Giáo dục không chỉ cung cấp kiến thức, phát triển kỹ năng mà còn bao hàm cả cách thức, phương pháp giảng dạy, cả việc hình thành nhân cách, phẩm chất, bản chất con người.

Còn khái niệm đào tạo (train) cũng được hiểu theo khía cạnh trang bị, huấn luyện những kỹ năng nghề nghiệp hoặc những thói quen, những kỹ năng, kỹ xảo cụ thể: “Train: 1. To teach a person or an animal to perform a particular job or skill well, or to behave in a particular way, by regular instruction and practice” (Jonathan Crowther (Editor), 1995, tr. 1268) (Tạm dịch: Đào tạo: 1. Dạy một người hoặc một con vật thực hiện tốt một công việc hoặc kỹ năng cụ thể, hoặc cư xử theo một cách cụ thể, bằng cách hướng dẫn thường xuyên và thực hành).

Như vậy, cả trong tiếng Việt và tiếng Anh, khái niệm đào tạo đều gắn với việc huấn luyện, thực hành thường xuyên nhằm cung cấp, hình thành tri thức và kỹ năng của các nghề nghiệp cụ thể nhiều hơn. Mục tiêu của đào tạo chủ yếu là để hình thành tri thức, kỹ năng, kỹ xảo, thói quen. Người kỹ sư, anh bác sĩ, hay người thợ hàn,... đều cần tri thức và những kỹ năng, kỹ xảo nhất định mới hành nghề được. Để có được vốn kiến thức, để hình thành được những kỹ năng, kỹ xảo đó cần trải qua quá trình đào tạo, huấn luyện nhất định. Quá trình này có thể dài vài năm, cũng có thể ngắn vài tháng, thậm chí vài ngày, vài giờ,... Cho nên tất cả những gì thuộc về kiến thức và kỹ năng thường gắn với đào tạo, thông qua đào tạo, huấn luyện, rèn luyện để hình thành. Dĩ nhiên ở một mức độ nào đó, trong đào tạo có yếu tố giáo dục, nhưng mức độ, hàm lượng không thể tinh khiết 100% như chính bản thân quá trình giáo dục.

Rõ ràng, giáo dục khác đào tạo ở chỗ mục tiêu của giáo dục có tính bao quát hơn, thậm chí cao hơn mục tiêu của đào tạo rất nhiều. Chúng ta thường nói “giáo dục

đạo đức, giáo dục truyền thống, giáo dục đạo lí, giáo dục nhân cách,...”. Từ đó có thể thấy giáo dục là để hình thành những phẩm chất cao quý bên trong, thuộc về bản chất, nhân phẩm, nhân tính, nhân cách của con người. Xét ở khía cạnh này, giáo dục trừu tượng, phức tạp, tinh tế hơn đào tạo rất nhiều. Để giáo dục một con người cần tới những tháng năm đằng đẵng, kiên trì, liên tục chứ không chỉ dăm ba câu nói, vài ba cử chỉ là xong. Để đào tạo hay huấn luyện một kĩ năng, kĩ xảo nào đó, người giáo viên có thể chỉ cần làm mẫu vài lần, cùng lắm là cầm tay chỉ việc và hướng dẫn người học rèn luyện một thời gian. Để truyền thụ một kiến thức cụ thể nào đó, thầy, cô có thể giảng giải một vài tiết học cũng có thể xong. Nhưng để giáo dục một nhân cách, chúng ta phải tiến hành liên tục, có khi kiên trì suốt cả cuộc đời. Giáo dục không thể hoàn thành trong chốc lát. Một quá trình giáo dục dù đơn giản nhất cũng cần đơn vị năm, thậm chí chục năm hay cả cuộc đời. Hơn nữa, trong giáo dục cần lắm tình cảm thương yêu, sự tôn trọng, sự hợp tác. Trong giáo dục, tri thức, kĩ năng là thứ yếu, tinh thần, thái độ, trách nhiệm, tình cảm mới là những yếu tố quan trọng, mang tính quyết định sự thành bại...

Từ những phân tích nêu trên, chúng ta có thể thấy giữa giáo dục và đào tạo có nhiều điểm khác biệt. Thứ nhất, về mục tiêu, giáo dục chủ yếu hướng tới hoàn thiện nhân cách, phẩm chất đạo đức cùng các giá trị văn minh, văn hóa cho con người, còn đào tạo chủ yếu hướng tới cung cấp tri thức và hình thành kĩ năng, kĩ xảo. Thứ hai, về thời gian, giáo dục đòi hỏi sự tác động liên tục, nhất quán, lâu dài, còn đào tạo có thể được thực hiện với thời gian ngắn hơn, không nhất thiết phải nhất quán, liên tục. Trong thực tế, con người có thể từ bỏ những kĩ năng, kiến thức của một ngành (nghề này) để chuyển sang học tập, hình thành và sử dụng những kiến thức, kĩ năng của một ngành, nghề khác nếu cần thiết, ngay cả khi những kiến thức và kĩ năng đó có thể khác biệt, thậm chí mâu thuẫn nhau. Thứ ba, về phương tiện, phương pháp để thực hiện cũng khác nhau. Trong đào tạo, người giáo viên chủ yếu sử dụng tri thức, kĩ năng, kĩ xảo của mình để tiến hành giảng dạy, từ đó đào tạo, rèn luyện học sinh, giúp họ chiếm lĩnh, hình thành được những tri thức, những kĩ năng, kĩ xảo này. Còn trong hoạt động giáo dục, chúng ta có thể thấy tri thức, kĩ năng của người giáo viên cũng rất cần thiết. Tuy nhiên, để giáo dục thành công một con người thì bên cạnh tri thức, kĩ năng, người giáo viên cần phải có những phẩm chất nhân cách tiêu biểu, tư cách đạo đức trong sáng, chuẩn mực. Có tri thức và kĩ năng, có đủ trang thiết bị, cơ sở vật chất cần thiết, người giáo viên và nhà trường có thể đào tạo được mọi nghề nghiệp.

Nhưng nếu không có phẩm chất nhân cách tốt đẹp, không có những giá trị đạo đức trong sáng, không có những giá trị văn minh, văn hóa chuẩn mực thì người giáo viên không giáo dục, không dạy dỗ được ai cả. Chỉ có nhân cách mới giáo dục được nhân cách, chỉ có phẩm chất, nhân cách con người mới hình thành được phẩm chất, nhân cách con người. Đây chính là điểm khác biệt mấu chốt giữa giáo dục và đào tạo.

Rõ ràng, giáo dục và đào tạo là những quá trình, những hoạt động gắn bó chặt chẽ, có sự tác động qua lại hết sức mật thiết. Tuy nhiên, chúng không hoàn toàn đồng nhất, không hoàn toàn trộn lẫn. Trong thực tế, chúng ta không thể tách rời giáo dục và đào tạo một cách siêu hình song cũng không thể đánh đồng, trộn lẫn hai quá trình, hai hoạt động này một cách tùy tiện, ngẫu hứng. Việc phân biệt rạch ròi các khái niệm này cũng như việc thấy rõ mối quan hệ biện chứng giữa chúng có ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng dạy và học, chất lượng giáo dục và đào tạo nguồn nhân lực nói chung.

2. Một vài suy ngẫm để nâng cao chất lượng dạy và học nói riêng, chất lượng giáo dục và đào tạo, chất lượng nguồn nhân lực nói chung

Từ những phân tích trên, chúng ta có thể khẳng định rằng trong thực tiễn, nếu không phân biệt, tách bạch rõ ràng đâu là giáo dục, đâu là đào tạo hoặc nhầm lẫn, mơ hồ, trộn lẫn hai hoạt động, hai quá trình này thì rất dễ dẫn đến những nhầm lẫn trong xác định mục tiêu, trong lựa chọn phương thức, công cụ, phương tiện cho hoạt động giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực. Từ đó làm suy giảm chất lượng, hiệu quả của hoạt động giáo dục, đào tạo, suy giảm chất lượng nguồn nhân lực nói chung. Theo chúng tôi, trong thực tiễn có thể có những nhầm lẫn, hạn chế như sau:

Thứ nhất, việc không hiểu đúng bản chất, mối quan hệ biện chứng giữa giáo dục, đào tạo có thể dẫn đến kết quả là người giáo viên và các cấp quản lý chỉ chú ý, tập trung hoàn thành các mục tiêu đào tạo mà không chú ý, thậm chí quên mất các mục tiêu của giáo dục. Biểu hiện của sai lầm này thường là trong giờ dạy, giáo viên chỉ quan tâm cung cấp kiến thức, truyền thụ kỹ năng. Trong quá trình lên lớp, giáo viên chỉ chú ý kiểm tra xem các em có học bài, có thuộc bài, có giải được bài tập hay không, có kỹ năng giải toán, làm văn, hoặc có kỹ năng nghe, nói, đọc, viết một ngoại ngữ nào đó không chứ không chú ý đến tinh thần, động cơ, thái độ học tập của học sinh, không chú ý xem xét quan điểm đạo đức, lối sống của học sinh. Thậm chí có những giáo viên, những cấp quản lý còn cho rằng

nhiệm vụ của nhà trường chỉ là cung cấp kiến thức, kỹ năng, còn việc giáo dục đạo đức, phẩm chất là trách nhiệm của gia đình và xã hội. Chúng tôi cho rằng sai lầm này không phải là không phổ biến và ở một góc độ nào đó, sai lầm này bắt nguồn từ việc trộn lẫn, đánh đồng bản chất của giáo dục và đào tạo. Nói đúng hơn, sai lầm này chính là lối tư duy cho rằng nhà trường chỉ có chức năng đào tạo, chỉ hiểu, chỉ thấy được chức năng đào tạo mà quên mất hoặc không thấy được vai trò, tầm quan trọng của chức năng giáo dục của nhà trường và của đội ngũ giáo viên đối với học sinh. Từ đó ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng, hiệu quả của giáo dục trong nhà trường và xã hội, ảnh hưởng trực tiếp tới chất lượng nguồn nhân lực của đất nước.

Ở đây, chúng ta cần chú ý rằng nhiệm vụ của người giáo viên và nhà trường (ở tất cả các cấp học, ngành học) cũng như của gia đình, xã hội nói chung là không được dừng lại ở quá trình đào tạo mà phải nâng lên tầm giáo dục. Nhà trường không chỉ là nơi cung cấp kiến thức mà nhiệm vụ quan trọng bậc nhất của giáo viên, nhà trường cũng như gia đình, xã hội là giúp các em hình thành, hoàn thiện nhân cách và những phẩm chất cao quý, thiêng liêng của con người. Dĩ nhiên là nhiệm vụ này được thực hiện thông qua mọi hoạt động thực tiễn trong nhà trường cũng như trong gia đình và ngoài xã hội, nhưng chủ yếu vẫn là thông qua hoạt động dạy và học. Ngay cả trong hoạt động này, người giáo viên cũng cần chú ý rằng việc truyền thụ kiến thức, kỹ năng thông qua từng bài học cũng chỉ là một phần nhiệm vụ của thầy, cô giáo. Trong từng tiết học, từng bài giảng, việc phân tích, giảng giải, truyền đạt kiến thức là đào tạo; việc giáo viên truyền cảm hứng, làm gương cho học sinh thông qua ngôn ngữ, cử chỉ, tác phong, việc giáo viên quan tâm, động viên, chăm sóc từng học sinh của mình bằng tình cảm, chú ý trau dồi, rèn luyện ý thức đạo đức, những thói quen tốt, việc làm tốt chính là giáo dục. Và chính những hoạt động giáo dục này mới chủ yếu, mới trọng tâm, mới thực sự giúp học sinh hình thành những phẩm chất cao quý. Do đó, giáo viên không chỉ là người truyền thụ tri thức, điều quan trọng hơn, giáo viên phải là những tấm gương về nhân cách để học sinh noi theo. Đây mới chính là bản chất của giáo dục, mới là điều quan trọng giải thích tại sao trí tuệ nhân tạo, tại sao các siêu máy tính, mạng internet,... không thay thế được vai trò, vị trí của người bố, người mẹ trong gia đình cũng như vai trò của người thầy, người cô trong nhà trường.

Như phần trên đã phân tích, khác với đào tạo, hoạt động giáo dục phải tiến hành thường xuyên, liên tục, nhất quán mới đạt được hiệu quả cần thiết. Do đó,

nếu như nhiệm vụ đào tạo có thể chấm dứt ngay sau khi kết thúc một hoạt động dạy và học, hoặc một hoạt động truyền đạt tri thức cụ thể thì hoạt động giáo dục vẫn phải tiếp tục ngay cả sau khi quá trình dạy học đã kết thúc. Do đó không thể trên bục giảng thì thầy, cô nghiêm túc, còn ngoài bục giảng, sau bục giảng thì thầy, cô được phép buông thả, không cần phải giữ gìn hình ảnh, không cần giữ gìn sự tôn nghiêm đối với học sinh.

Thứ hai, việc không hiểu đúng bản chất, mối quan hệ biện chứng giữa giáo dục, đào tạo, không phân biệt rạch ròi chức năng, nhiệm vụ, mục tiêu của các hoạt động này có thể dẫn tới quan điểm đề cao, chú trọng đào tạo và từ đó xem nhẹ, hạ thấp giáo dục. Đảng, Nhà nước ta luôn đề cao vai trò của giáo dục, đào tạo, xem giáo dục, đào tạo cùng với khoa học, công nghệ là “quốc sách” hàng đầu để thúc đẩy tăng trưởng, đưa nước ta nhanh chóng phát triển và phát triển bền vững. Trong thực tế, nếu nhận thức đúng, chúng ta thấy rằng ở tất cả các cấp học, ngành học đều phải chú ý, xem trọng cả hai về giáo dục và đào tạo. Thậm chí, trong chừng mực nào đó, phải chú trọng về giáo dục, đề cao tính giáo dục trong cả quá trình đào tạo. Tuy nhiên, hiện nay dường như đang có xu hướng ngược lại. Do tác động tiêu cực của kinh tế thị trường, do những lợi ích trước mắt mà nhiều người quên mất các mục tiêu của giáo dục, xem đào tạo cao hơn giáo dục, chú trọng đào tạo hơn giáo dục. Việc này có thể là hệ quả tất yếu của kinh tế thị trường... Trong thực tiễn hiện nay cũng xuất hiện xu hướng xem giáo dục, đào tạo là một lĩnh vực kinh doanh, một thị trường mang lại lợi nhuận béo bở. Với tư duy đó dễ thấy làm đào tạo dễ hơn giáo dục, lợi nhuận nhiều hơn, kết quả nhanh hơn. Từ đó dẫn đến tình trạng có những đơn vị, cá nhân mở trường, mở lớp chủ yếu để kiếm lời, để làm công việc đào tạo là chính chứ không chú trọng, không hướng vào mục tiêu giáo dục? Tầm của giáo dục thường cao hơn nhiều so với đào tạo nên nếu làm giáo dục đúng nghĩa sẽ khó khăn, phức tạp, chậm thu hồi vốn, chậm mang lại lợi nhuận. Làm giáo dục đúng nghĩa sẽ mang lại lợi ích lớn lao cho xã hội nhưng đối với các cá nhân, đơn vị đầu tư vào lĩnh vực này lại có thể chậm thu hồi vốn, chậm kiếm lợi nhuận nên thực tế rất ít người, rất ít tổ chức, cá nhân có thể làm được đến nơi đến chốn.

Thứ ba, việc không hiểu đúng bản chất, mối quan hệ biện chứng giữa giáo dục, đào tạo, không phân biệt rạch ròi chức năng, nhiệm vụ, mục tiêu của các hoạt động này có thể dẫn tới quan điểm cho rằng đối với các cấp học, bậc học từ mầm non đến trung học cơ sở chỉ cần giáo dục, không cần đào tạo. Ngược lại,

các cấp học, bậc học từ trung học phổ thông đến đại học, đặc biệt là đại học, cao đẳng và các trường nghề thì chỉ cần đào tạo, không cần giáo dục. Theo chúng tôi, đây cũng là những quan điểm, nhận thức sai lầm, đặc biệt nguy hại và có ảnh hưởng lớn đến chất lượng của nền giáo dục, đào tạo cũng như chất lượng nguồn nhân lực của nước ta trong bối cảnh hiện nay.

Như trên đã phân tích, trong giáo dục có yếu tố đào tạo và trong đào tạo cũng chứa đựng những thành tố của giáo dục. Do có quan hệ biện chứng, tác động qua lại chặt chẽ nên bất kì quá trình đào tạo nào cũng phải gắn với những định hướng, quan điểm và triết lí giáo dục nhất định. Đào tạo mà không gắn liền với giáo dục, không đặt trên những nền tảng giáo dục nhất định thì kết quả của quá trình đào tạo đó chỉ là những cỗ máy hoặc là những công cụ biết nói chứ không phải là con người. Ngược lại, bất kì quá trình giáo dục nào cũng phải được tiến hành thông qua việc truyền thụ, trang bị kiến thức, chiếm lĩnh tri thức của người dạy và người học, tức là những thao tác, những hoạt động cụ thể của đào tạo. Như vậy, không thể cho rằng ở cấp này, bậc này chúng ta chỉ cần giáo dục và ở cấp khác, bậc học khác thì chỉ cần đào tạo. Việc tách rời giáo dục và đào tạo một cách máy móc như vậy cũng sẽ dẫn đến những sai lầm nguy hại, làm giảm sút chất lượng, hiệu quả của quá trình giáo dục và đào tạo nói chung.

Tuy nhiên, trong thực tế, hàm lượng của giáo dục, đào tạo ở mỗi cấp học, bậc học cụ thể có thể khác nhau tùy thuộc tính chất, nội dung của từng bậc học. Việc xác định hàm lượng này một cách chính xác đòi hỏi những công trình nghiên cứu chuyên sâu với những phương pháp, cách thức đo lường, kiểm nghiệm chính xác, khoa học. Trong phạm vi bài này, chúng tôi không bàn sâu hơn về vấn đề này.

Vấn đề cuối cùng mà bài viết muốn đề cập đó là trong thực tiễn hiện nay, chúng ta cần xem xét một cách cẩn thận việc áp dụng các phương tiện, công cụ, máy móc hiện đại vào quá trình dạy, học và quá trình giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực nói chung. Trí tuệ nhân tạo, máy tính, mạng internet, đèn chiếu, các phần mềm dạy học hiện đại rất cần thiết, rất bổ ích. Nhưng nếu áp dụng chúng một cách tràn lan, không kiểm soát, không có sự tính toán, cân nhắc kĩ lưỡng từ phía các chuyên gia, các nhà khoa học, các cấp quản lí giáo dục và đào tạo thì có thể lợi bất cập hại. Máy móc chỉ có thể hỗ trợ con người trong giáo dục, đào tạo chứ không thể thay thế được con người. Đặc biệt, máy móc, công cụ, phương tiện có thể giúp thầy cô truyền thụ tri thức, rèn luyện kĩ năng, kĩ xảo cho học sinh chứ không thể thay thế thầy, cô trong việc giáo dục nhân cách, rèn luyện đạo đức

cho học sinh. Trong giáo dục, không có bất kì một phương tiện, công cụ nào có thể thay thế nhân cách, phẩm chất và vai trò của người giáo viên. Chính vì vậy, việc áp dụng máy tính, mạng xã hội, internet,... trong dạy và học, trong giáo dục và đào tạo như thế nào cũng cần được nghiên cứu, cân nhắc một cách kĩ lưỡng.

Đôi lời kết luận

Giáo dục, đào tạo là những khái niệm gần nhau, có mối quan hệ biện chứng chặt chẽ, gắn bó, tác động qua lại với nhau. Tuy nhiên chúng không hoàn toàn đồng nhất, những khác biệt giữa hai hoạt động này là vấn đề quan trọng mà bất kì một giáo viên, một cơ quan, một đơn vị giáo dục nào cũng cần nắm vững để có thể đảm bảo thực hiện đúng mục tiêu, yêu cầu, nội dung của quá trình giáo dục, đào tạo, để tránh những hạn chế, những sai lầm đáng tiếc có thể xảy ra. Từ đó góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả của nền giáo dục và đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực của nước ta trong bối cảnh hiện nay.

Những nghiên cứu trên đây vừa xuất phát từ lí luận giáo dục nói chung vừa có sự kết hợp với những kinh nghiệm cá nhân trong thực tiễn giảng dạy. Những ý kiến, những suy nghĩ này mới chỉ là bước đầu, chắc chắn là chưa đầy đủ, hoàn thiện. Rất mong nhận được sự trao đổi, góp ý của bạn bè đồng nghiệp và của các nhà khoa học giáo dục, khoa học nghiên cứu con người và của những ai quan tâm tới vấn đề này.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. 2013. *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo.*
2. Jonathan Crowther (Editor). 1995. *Advanced Learner's Dictionar of Current English.* Oxford University Press.
3. Thái Duy Tuyên. 2010. *Phương pháp dạy học truyền thống và đổi mới.* Nxb. Giáo dục Việt Nam. Hà Nội.
4. Nguyễn Như Ý (chủ biên). 1998. *Đại từ điển Tiếng Việt.* Nxb. Văn hóa - Thông tin. Hà Nội.